



# ***ЛИВАРНІ ШЕДЕВРИ***

**Цар-дзвін** — великий бронзовий дзвін, відлтий російськими майстрами Іваном Маторіним та Михайлом Маторіними у 1733-1735 роках на Гарматному дворі за указом імператриці Анни Іоанівни. Пам'ятка московського ливарного мистецтва XVIII століття.

Дзвін був відлтий у Москві, 25 листопада 1735 року, після півтора років підготовчих робіт. Плавка металу продовжувалася 36 годин, а відливання пройшло всього за 1 годину 12 хвилин. Після охолодження дзвону почалися чеканні роботи, але під час Троїцької пожежі у травні 1737 року загорілись оточуючі дерев'яні конструкції. На розжарений дзвін потрапила вода, і від нього відколовся великий шматок вагою у 11,5 т (700 пудів). Через цей недолік дзвін був залишений у ливарній ямі, де пролежав близько 100 років.

1836 року "Цар-дзвін" був піднятий з ливарної ями і встановлений у Московському Кремлі на постаменті, який виконали за проектом Огюста Монферрана. Відлиті з бронзи прикраси, портрети і написи були створені В. Кобельовим, П. Галкіним, П. Кохтевим, П. Серебряковим і П. Луковниковим. Під назвою «Цар-дзвін» у Московській державі були відомі ще два дзвони. Перший відлили на початку 17 століття, а другий — у 1654 році. Останній дзвін, який важив близько 130 т, розбився при пожежі у 1701 році, а його уламки були використані при відливанні "Цар-дзвону" у 1735 році.

На сьогодні найбільший дзвін діє у буддистському храмі міста Мінгун в Бірмі і важить 90 тонн.



# ЦАР-ДЗВІН





## Цар-дзвін.

Висота з вушками — 6,14 м;

Діаметр — 6,6 м;

Маса — 160 т (10 000 пудів).

За іншими даними – близько 200 тонн

Відповідно до аналізу, проведеним у 1832 р., в дзвоні виявлено міді 84,51%, олова - 13,21, сірки-1,25%. в дзвоні виявлено близько 0,036% золота, що становить приблизно близько 72 кг, і близько 0,25% срібла, що становить близько 525 кг.



# ЮРСЬКИЙ ДЗВІН Львів

Його висота разом з короною 85 см, нижній діаметр 71 см, вага – 415 кг.

**На вінці двохрандий напис:**

*В лѣто 6849 сольян бы колок сиу светому  
Юрью при князи Дмитриі игуменом  
Євъфимьем,  
а писал*



Надпись на колоколе Я.Скоры

Ніякої орнаментації на дзвоні немає. Дві пари горизонтальних валиків обрамляють напис зверху і знизу. По середній частині тулова в косому ряду, в зворотному порядку букв виконано напис від руки, вже по сухому формовочному матеріалу вицарапано: «а писав Скора Яків».

Староюрский колокол Якова Скоры 1341г.

**Найбільший в Україні дзвін вагою понад 14 тонн встановлений 10 червня 2011 року на 24-метрову висоту дзвіниці кафедрального Спасо-Преображенського собору в Одесі**



## ЦАР-ГАРМАТА

Довжина: 5,34 м.

Калібр: 89 см

Вага: 39312 кг

У 1586 році російський майстер ливарної справи Андрій Чохов виготовив у Москві величезну мортиру, всесвітньо відому «Цар-гармату». Вона важить 40 тонн, в довжину має 5,34 метра, її калібр — 890 міліметрів. Лафет і металеві ядра (спочатку гармата повинна була стріляти кам'яними) були виготовлені пізніше, у 1835 році.

Цю гармату планували застосовувати для оборони Кремля, однак так жодного разу й не використовувалася. Особливістю «Цар-гармати» є її багатий декоративний рельєф, у тому числі зображення царя Федора Івановича верхи на коні.





Біля підніжжя гармати знаходяться чотири чавунних декоративних ядра, вага кожного з них близько 1000 кг



У 2001 році Москва подарувала Донецьку копію Цар-гармати. Копію виконало підприємство «Іжсталь».

Копія Цар-гармати у  
Донецьку



# Пам'ятник Петру I, Мідний вершник.

Пам'ятник Петру I відкрився 7 серпня 1782 року, в центрі Сенатської площі. Автор скульптури - Етьєн-Моріс Фальконе.

За наказом Катерини II Фальконе запросив в Санкт-Петербург князь Голіцин. Йому тоді було вже п'ятдесят років. Коли надійшло запрошення про зведення в Росії пам'ятника, він не роздумуючи 6 вересня 1766 підписав контракт. Його умови визначали: пам'ятник Петру повинен складатися з "головним чином кінної статуї колосального розміру". Гонорар скульптору запропонували досить скромний (200 тисяч ліврів). У Санкт-Петербург Фальконе прибув зі своєю помічницею сімнадцятирічною Марі-Анн Колло. Підготовка гіпсової моделі пам'ятника в натуральну величину зайняла цілих дванадцять років, вона була готова до 1778 року.

Учениця Фальконе Марі-Анн Колло виліпила голову пам'ятника. За свою роботу вона була прийнята в члени Російської Академії, а імператриця Катерина II призначила їй довічну пенсію в 10 000 ліврів. Змію під ногою коня виліпив російський скульптор Ф. Г. Гордєєв.

За задумом скульптора постаментом пам'ятника служить природна скеля у вигляді хвилі. Форма хвилі служить нагадуванням про те, що саме Петро I вивів Росію до моря. Вага моноліту - близько 1 600 тонн. Доставляли скелю до місця призначення 9 місяців, на баржі. Під час перевезення десятки каменотесів надавали їй необхідну форму. Прибула вона до Сенатській площі 26 вересня 1770. На честь незвичайною транспортної операції Катерина II звеліла викарбувати медаль, на якій написано «Дерзновению подобно. Генваря, 20.

Довгий час ніхто не хотів братися за відливання статуї. Іноземні майстри вимагали дуже велику суму, а місцевих умільців лякав розмір статуї. Нарешті знайшовся ливарник, гарматних справ майстер Омелян Хайлов. Разом з ним Фальконе підбирав сплав, робив проби. За три роки скульптор досконало опанував литтям. Почали відливати скульптуру в 1774 році. Технологія була дуже складна. Товщина передніх стінок обов'язково повинна була бути менше товщини задніх. При цьому задня частина ставала важче, що надає стійкість статуї, яка спирається лише на три точки опори. Однією заливкою статуї справа не обійшлася. Під час першої лопнула труба по якій у форму надходила розплавлена бронза, була зіпсована верхня частина скульптури. Довелося її зрубати, ще три роки готувалися до другої заливки. На цей раз робота вдалася. На згадку про неї на одній з складок плаща Петра I скульптор залишив напис "Ліпив і відливав Етьєн Фальконе парижанин 1778".

До моменту встановлення пам'ятника відносини скульптора і імператорського двору сильно зіпсувалися. Дійшло до того, що Фальконе стали приписувати тільки технічне ставлення до пам'ятника. Ображений майстер так і не дочекався відкриття монумента, разом з Марі-Анн Колло виїхав з Росії.

При установці пам'ятника керівником був Ф. Г. Гордєєв. На церемонії була присутня імператриця Катерина II і весь цвіт петербурзького суспільства.

"Мідний вершник" скульптуру в своїй поемі назвав О. С. Пушкін. Цей вираз став настільки популярним, що став практично офіційним. А сам пам'ятник став одним із символів Санкт-Петербурга.

# «ПЕТРУ перьвому ЕКАТЕРИНА вторая лѣта 1782»

з однієї сторони і з другої

ПЕТРО I КАТАРИНА secunda MDCCLXXXII»











Гармата «Лев» з Батуринського арсеналу Мазепи. Гармата має багате барокове вбрання з кількома гетьманськими гербами. Її відлив 1705 року людвісар Карпо Балашевич. Має довжину 395 см. Зберігається у Московському Кремлі.

Гармата «Лев». Відлита з бронзи 1705 р. Майстер Карпо Балашевич. Лафет ХІХ ст. із зображенням гербу «Курч». Сучасне фото. 2006 р.



*Гармата «Лев» майстра К.  
Балашевича (1705 р.).*



Узяти хоча б ствол 3-пудової бронзової мортири 1698 року з експозиції Артилерійського музею Санкт–Петербурга. У його дульній частині, прикрашеній рослинним орнаментом, відлито напис: «В ЦАРСТВА ПРИСВЕТЛЕЙШЕГО И ВЕЛИКОДЕРЖАВНЕЙШЕГО ГОС[У]ДАРЯ ЦАРЯ И ВЕЛИКАГО КНЯЗЯ ПЕТРА АЛЕКСЕЕВИЧА ВСЕЯ ВЕЛИКИЯ И МАЛЫЯ И БЕЛЫЯ РОСИИ САМОДЕРЖЦА СТАРАНИЕМ ЖЕ И КОШТОМЪ ЯСНЕ ВЕЛЬМОЖНАГО ЕГО МИ[ЛОС]ТИ П[А]НА ИОАННА МАЗЕПЫ ГЕТМАНА ВОЙСКОМЪ ЗАПОРОЖСКИМЪ». У середній частині розташовані цапфи, по боках яких вибито «50 пу». На казенній частині – литий рослинний орнамент і напис: «ЛИЛ СЕЙ МОЖЧЕР КАРП ИОСИФОВИЧ ЛЮДВИСАР ГЛУХОВСКИЙ РОКУ 1698»).

Інший приклад – ствол 3-гривенної бронзової гармати 1697 року, дульна частина якого прикрашена литою лускою. У середній частині ствола дельфіни виконані у вигляді драконів, є також кілька литих декоративних пасів. Нижче дельфінів відлито напис: «ЗА СЧАСТЛИВОГО РЕ[ГИ]МЕ[Н]ТУ ЯСНОВЕЛЬМОЖНАГО ЕГО МИЛОСТИ ПАНА ИОАННА МАЗЕПЫ ГЕТМАНА ВОЙСКА ЗАПОРОЖСКОГО ВЫЛИТА СΙΑ АРМАТА В ОТЕЧЕСТВЕННУЮ ВОЙНУ ПОД ПЕРВОМЪ ГОСПОДИТЕМЪ ЦАРЕМЪ ПЕТРОМЪ АЛЕКСЕЕВИЧЕМЪ РОКУ 1697». Під написом висічено «23 пу 3



**«Конотопська» гармата майстра К. Балашевича  
(1697 р.).**







*Фрагменти ствола гарматы «Лев» мастера К. Балашевича (1705 р.).*



